

DR. DAN MUNTEANU ȘI IMPORTANȚA DEBUTULUI ÎN EVOLUȚIA OMULUI DE ȘTIINȚĂ

Gabriel C. CORNEANU¹, Mihaela CORNEANU²
gabicorneanu@outlook.com; micorneanu@yahoo.com

ABSTRACT: The article pays homage to Dr. Dan Munteanu (1937–2017) – Corresponding member of the Romanian Academy of Sciences, President of the latter’s Commission for the Preservation of Natural Monuments, Founding President of the Romanian Ornithological Society. In 2003 the Romanian Academy of Sciences granted Dr. Munteanu the Order of Academic Merit for his outstanding professional activity in the field of nature preservation. To honor his memory, his activity and achievements must be continued.

KEYWORDS: Dr. Dan Munteanu, Romanian Academy of Sciences, Order of Academic Merit, Romanian Ornithological Society

Dan Munteanu s-a născut la Cluj-Napoca la data de 2 iunie 1937. Pasiunea pentru ornitologie a tânărului Dan Munteanu, datează din copilărie, profesia și structura psihică a părinților oferindu-i cadrul adecvat pentru aceasta. Tatăl său, dr. Didi Munteanu, medic pediatru, era conferențiar la Universitatea de Medicină din Cluj și director la Casa Copilului Cluj. Mama sa, Maria Munteanu, născută Cupcea, a fost compozitoare și artist emerit la Teatrul Național din Cluj, iar în perioada 1949–1955 a fost director al Teatrului Național din Cluj. Mama sa, Maria Munteanu, născută Cupcea, era descendenta unei vechi familii de preoți și dascăli greco-catolici din Maramureș. Astfel,

Foto: Dr. Dan Munteanu, membru corespondent al Academiei Române (1937–2017)

¹ Prof. dr. la Universitatea din Craiova.

² Prof. dr. La Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară a Banatului „Regele Mihai I al României” din Timișoara .

Dan era atat nepotul vicarului greco-catolic Petru Cupcea din Șimleul Silvaniei, cât și nepotul lui Aurel Munteanu, protopop ortodox martir din Huedin, frate al bunicului dinspre tată. În acest caz, credem că a acționat îndemnul celebrului romancier și medic, Axel Munthe – „*fi liber ca păsările cerului*” zestrea ereditară îndemnându-l pe tânărul Dan, pentru studiul păsărilor. În familie fiind prezentă toleranța pentru confesiuni religioase diferite, mediul în care și-a format primele percepții și principii morale și psihice despre viață s-au caracterizat prin toleranță și respect față de cei din jur, oameni sau animale. Pasiunea pentru ornitologie a tânărului Dan Munteanu, datează din copilărie, când a studiat păsările crescute în captivitate. A studiat cântecul păsărilor și influența alimentației asupra trilurilor acestora. De altfel, prima sa lucrare de ornitologie datează din această perioadă, având drept obiect de studiu *ciocănitoarea meridională*, varietate apărută în România. Mediul familiar, i-a permis abordarea acestor preocupări intelectuate, relativ excentrice pentru vârsta și vremea copilăriei sale (sfârșitul celui de al Doilea Război Mondial).

Școala Primară și Gimnaziul le-a urmat la Școala I. Bob din Cluj, studiile preuniversitare fiind finalizate la Liceul Emil Racoviță (Cluj, 1954). După studiile de bază de cultură generală, a urmat, în mod firesc, frecventarea cursurilor Facultății de Științe ale Naturii (denumită ulterior Facultatea de Biologie), secția Biologie-Zoologie, Universitatea Victor Babeș, Cluj (1959). Licențiat al Facultății de Științe ale Naturii din cadrul Universității Victor Babeș din Cluj, a devenit *cercetător științific* specialitatea Biologie-Zoologie la Stațiunea de Cercetări Biologice, Geologice și Geografice „*Stejarul*” din Pângărați, de la Universitatea A.I. Cuza din Iași. Ulterior, ca absolvent al Facultății de Biologie de la Universitatea din București, unul din cei doi autori ai prezentului material comemorativ (Corneanu C. Gabriel) a fost repartizat în același colectiv minunat. Obişnuiesc să fac afirmația că cea mai frumoasă perioadă din viața, este reprezentată de cei doi ani petrecuți la Stațiunea *Stejarul* din Pângărați (octombrie 1965 – aprilie 1967). Deoarece în prezentările existente pe internet, din biografia colegului Dan Munteanu, lipsește perioada *Stațiunea Stejarul*, unde timp de doi ani amândoi am funcționat pe post de cercetător științific (ornitolog, respectiv hidrobiolog), consider că este necesar să luăm vâul care maschează această etapă, prin prezentarea unor întâmplări și epidoade din viața noastră.

Perioada „Stejarul” Pângărați – recurs la memorie

În primele zile, de la sosirea la Pângărați, am cautat să îmi cunosc colegii din colectivul de cercetare: biologi, geografi și geologi. Într-o zi frumoasă, eram în curtea stațiunii împreună cu colegul, senior după vârstă, domnul dr. Ionescu Vasile, la umbra unor conifere falnice în curtea vechii mănăstiri Pângărați (ctitoria domnitorului Alexandru Lapușneanu din anul 1560). Fiind proaspăt sosit în colectiv, colegul Vasile Ionescu (fost profesor la Institutul Pedagogic din Bacău), mi-a relatat diferite aspecte despre colegii noștri. A afirmat că cel mai mult l-a impresionat colegul Dan Munteanu care, deși se afla la începutul activității științifice, știa ce dorește să studieze. A specificat că a fost frapat de faptul că a sosit de la Cluj, cu două lăzi pline cu lucrări și material științific de ornitologie. Trebuie să specific că dr. Vasile Ionescu, proaspăt pensionar, predase zoologia la Universitatea din Bacău, fiind printre altele, autorul singurului determinant al vertebratelor existent în literatura română de specialitate. La o lună de la instalare, îmi cunoșteam atât colegii (cercetători, personalul tehnico-administrativ), animalele din stațiune, precum și aspecte din istoria locurilor. În acest fel, la ședința pentru alegerea conducerii organelor de la sindicat, am participat activ, susținând nominalizarea colegului Dan Munteanu pe post de președinte al organizației sindicale de la Stațiunea „Stejarul”.

Organizarea timpului liber, după plecarea colegilor care locuiau în alte localități (în principal la Piatra Neamț, Bacău, ș.a.) activitățile desfășurate în timpul liber le-am făcut de comun acord. Astfel, din cele șapte după-amiezi ale săptămânii, cinci le petreceam împreună, la locuința unui coleg, care era organizatorul acțiunii. Timp de câteva ore erau prezentate informații științifice din diferite domenii ale biologiei, geologiei și geografiei, inclusiv aspecte legate de cercetarea individuală, dezbaterile diferitelor aspecte legate de viața și activitatea noastră, programul de la televizor, jocuri distractive, informații și dezbateri culturale (susținute în principal de familia Ionescu, soția colegului nostru fiind cadru didactic la Facultatea de Filologie din Bacău), propuneri pentru activitățile din zilele următoare, ș.a. Iarna erau activități de sezon (sanie pe pârtia de la castel, până aproape de gara Pângărați, situată la o distanță de circa 1,5 km, pârtii pe dealurile din jur, ș.a. În timpul sezonului de vânătoare, duminica era rezervată acestei activități sportive, coordonate de colegul și prietenul nostru, Dan Munteanu.

O acțiune memorabilă, a fost însoțirea și escortarea vasului „*Emil Racovița*”, pe traseul care traversa județul Neamț, transferat de la Stațiunea Maritimă de la Agigea, la Stațiunea „Stejarul” de la lacul Izvorul Muntelui de la Bicaz. Având un „sonor” de invidiat, grupul de cercetători de la Stațiunea „Stejarul”, prin hărămălia produsă, era un grup redutabil. După 2–3 zile „sonorul” glasului meu a cedat. Adunați seara în locuința soților Munteanu, între mine și doamna dr. Monica Munteanu, nu rețin din ce pricină (probabil de la bancurile cu olteni și ardeleni care abundau în acel timp) a ieșit o sfadă pe cinste. Amândoi înfierbântați de disputa produsă, eram în picioare și comentam cu voce ridicată, unul la altul (Monica avea glas, pe când al meu rămăsese afară), iar colegii ne fotografiau de zor. Dan stătea pe un scaun între noi, cu mâna la falcă, așteptând să terminăm pentru a putea servi masa... Fotografiile există și în prezent în „fototeca de aur” a fiecăruia. Deplasări în grup au fost multe: în jurul lacului Izvorul Muntelui, pe valea Bistriței Moldovenești, pe cheile Bicazului, împreună cu colegii de la Agigea reconstituind traseul lui Nica’ a lui Ștefan a Petrei, ș.a.

Între activitățile domestice, a fost asistența acordată iepei Daniela la nașterea mânzei Steluța (denumită după steluța prezentă în mijlocul frunții), de către toți membrii stațiunii „Stejarul” în frunte cu nea Vasile (vizitiul și paznicul de la Stațiune), aflați în incintă, într-o noapte de sâmbătă spre duminică, în primăvara anului 1967. O altă activitate a fost căutarea de izvoare de apă cu ajutorul unei metode arhaice, „nuielușa indicatoare” împreună cu colegul dr. Ciaglic Valerian și dr. Nicolae Doniță și multe altele.

Calitățile de bun manager și organizator, au determinat colectivul Stațiunii „Stejarul” și conducerea Facultății de Biologie și Geografie de la Universitatea A.I. Cuza din Iași, să îi încredințeze lui Dan Munteanu funcția de director științific al Stațiunii „Stejarul”.

Ca în orice comunitate umană, au fost uneori și mici fricțiuni, însă criteriul uman de respect reciproc și prietenie a primat întotdeauna. Eu am plecat de la Stațiunea „Stejarul” în luna mai 1967, Dan a mai ramas pentru definitivarea și susținerea tezei de doctorat, finalizată în anul 1969.

Teza de doctorat elaborată de colegul Dan Munteanu a fost în domeniul ornitologie (zoologie), având ca subiect *Avifauna bazinului montan al Bistriței moldovenești*. Este un material dens care cuprinde studii despre avifaună, ornito-geografie, sistematică, ecologie, migrația și biologia

păsărilor din România. În anul 1973 s-a transferat la Institutul de Cercetări Biologice din Cluj-Napoca, unde a ocupat funcția de cercetător științific principal. Aici ne-am întâlnit mult mai frecvent, deplasările mele de la Craiova la Cluj, fiind în număr de circa 6 deplasări pe an, a cca 7 zile fiecare. Prietenia noastră a reușit să înfrunte timpul, ulterior și depărtarea fizică dintre locurile noastre de muncă. După fiecare separare de numai 2–3 luni, ne reîntâlneam firesc la Iași, Agigea, Pângărați, Cluj, București, Craiova și în alte locuri din țară, unde ne ducea participarea la simpozioanele de biologie sau conferințele ținute la sesiuni științifice. Ca reprezentant al comunităților umane (colectivele de cercetători, grupul de vânători, ș.a.) angrenați în realizarea diferitelor activități sociale, a tematicilor de cercetare, lucrările prezentate la sesiuni științifice, colegul Dan Munteanu s-a dovedit un liant interuman excelent, având realizări deosebite în acest sens.

A fost ales membru corespondent al Academiei Române (29 ianuarie 1999). În anul 2013 a fost recompensat cu Ordinul *Meritul Academic* pentru activitățile științifice desfășurate. A făcut parte din staff-ul Academic al Universității „Babes-Bolyai” din Cluj-Napoca. În această calitate, a fost invitat în diferite centre universitare să țină expuneri științifice în fața studenților și să organizeze deplasări pe teren, în cadrul unor lecții deschise. O astfel de deplasare a avut în Craiova desfășurată pe durata a mai multor zile, lecțiile și informările prezentate în fața studenților și cercetătorilor (prezenți în număr de 15–20), fiind urmate de deplasări de teren (lunca Jiului, Dealurile Bucovăț, Parcul Bibescu-Romanescu, ș.a.). A făcut parte din Editorial Board-ul publicației *Muzeul Olteniei. Studii și Cercetări, Științe ale Naturii*, participând la multe sesiuni științifice și deplasările pe teren în toate zonele din Oltenia. Dintre acestea, o atenție deosebită trebuie acordată simpozionului „*Omul și Muntele*”, organizat de prof. dr. Gheorghe Ploaie, în câteva ediții succesive, pe teritoriul județului Vâlcea.

A fost președinte fondator al Societății Ornitologice Române, fiind astfel, membru în *Executive Board al International Waterfowl and Wetlands Research Bureau* (sediul în Slimbridge, Marea Britanie) și reprezentant al *International Council for Bird Preservation* (sediul în Cambridge, Marea Britanie). În aceste calități a participat la realizarea unor programe europene. Cultura solidă de biologie generală și experiența acumulată în cercetările de ornitologie, au facilitat realizarea unor studii valoroase, dintre care pot fi menționate: (a) *Atlasul provizoriu al păsărilor clocitoare din*

România (lucrare care va fi inclusă în atlasul european); (b) Capitolul *Păsări*, în Cartea Roșie a vertebratelor din România, Editura Academiei Române, 2005; (c) *Arii de importanță avifaunistică din România – Documentații*, Editura ALMA MATER, Cluj-Napoca, 2004; *Păsări rare, vulnerabile și periclitate în România*, Editura Alma Mater, Cluj-Napoca, 2009; (d) *Fauna României. Aves*, Vol. XV, Fasc. 2. Editura Academiei Române. 2015.

Societatea Ornitologică din România (SOR), este prima organizație non-profit din România și cea mai longevivă, care posedă birouri regionale la București, Cluj-Napoca și Tulcea și sucursale unde se află grupuri de oameni implicați în diferite aspecte privind viața, biologia și ocrotirea păsărilor. Parcurgând materialele pe care le avem la dispoziție, se pot urmări drumurile lui Dan Munteanu pe cuprinsul întregii țări. Am reîntâlnit nume de prieteni și ocrotitori ai naturii (biologi, ingineri silvici sau mai simplu prieteni ai păsărilor), pe care le știam de zeci de ani. Dacă există pasiune pentru o acțiune, nu este necesar să fie o localitate mare cu potențial academic sau economic. Am reținut faptul că într-o localitate (având rangul de comună) din Câmpia Română, un învățător pasionat de ornitologie și de studiile pedagogice ale lui Pestalozzi) a realizat un studiu privind clocitul la barza neagră, studiu prezentat la o sesiune SOMN-Oltenia, ținută la Muzeul Olteniei din Craiova. Din acest motiv, sucursale SOR există unde se află oameni inimoși, pasionați de cunoaștere. Ele se află la Anieș, Caracal, Țândăreni, Vălenii de Munte, comuna Ozun, județul Covasna etc. Pe de altă parte, este regretabilă absența unor sucursale în centre universitare și culturale de prestigiu, deși în unele activează specialiști, însă din diverse motive nu s-au organizat în sucursală, care are atât obligații, dar și posibilități de a își face simțită prezența în mod activ. Principalele localități din care lipsesc sucursalele, deși posedă un istoric bogat privind studiul avifaunei, pot fi considerate: Craiova, Timișoara, Sibiu, Oradea, ș.a.

Activitatea în cadrul Comisiei pentru Ocrotirea Monumentelor Naturii (COMN)

În conformitate cu documentele afișate de Academia Română, activitatea desfășurată în cadrul COMN a constat în: elaborarea unor reglementări și acte legislative; constituirea rețelei ecologice Natura 2000 în țările membre ale Uniunii Europene; avizarea documentației privind: ariile speciale de protecție avi-faunistică, a ariilor de importanță comunitară, întocmirea

documentației privind înființarea de noi arii protejate (parcuri naționale, parcuri naturale și rezervații naturale, valorificarea unor resurse naturale, lucrări de restaurare ecologică și împăduriri, lucrările care se pot efectua în ariile protejate, ș.a. COMN și-a desfășurat activitatea în colaborare cu Ministerul Mediului și ROMSILVA (Regia Națională a Pădurilor).

Când peregrinările mele ajungeau la Cluj, ne reîntâlneam în jurul mesei din sufragerie, de obicei acasă la familia Munteanu de pe strada Jiului din Cluj. Era vremea poveștilor, a amintirilor din fondul comun al realităților trăite. Nu gândeam că, în timp, întâmplările cotidiene vor deveni amintiri, iar noi înșine tot amintiri vom ajunge!

În sinteză, colegul dr. Dan Munteanu, membru corespondent al Academiei Române, a desfășurat ample și variate activități în domenii diferite: profesional, științific, publicistic, spiritual, etc., fiind recompensat de autoritățile care au coordonat diferitele unități în care și-a desfășurat activitatea. Dintre acestea, mentionam:

– *funcții indeplinite*: cercetător științific stagiar la Stațiunea „Stejarul” din Pângărați a UAIC-Iasi; director științific la Stațiunea „Stejarul” din Pângărați; cercetător științific principal I la Institutul de Cercetări Biologice Cluj-Napoca; cercetător științific principal la Academia Română, București (2004–2017).

– *premii, recunoaștere științifică*: Premiul *Emil Racoviță* al Academiei Române, atribuit colectiv; 20 diplome și medalii; titlul „*Senior al Cetății*”, conferit de Primaria Municipiului Cluj-Napoca (august 2009); membru în două Societăți Științifice Internaționale (Oradea și USA); coordonator la teze de doctorat, domeniul biologie la Universitatea *Babeș-Bolyai* din Cluj-Napoca.

– *publicații științifice tipărite*: participări la manifestări științifice interne și internaționale; peste 100 lucrări științifice tipărite în țară și străinătate; capitole tipărite în 13 cărți (8 tipărite în străinătate); autor principal la 10 cărți; 140 articole de informare științifică și de popularizare;

– *funcții administrative*: director științific al Stațiunii de Cercetări Biologice, Geologice și Geografice „Stejarul”, Pângărați (Piatra-Neamț); președinte fondator și director executiv al SOR; președinte al COMN, Academia Română din 2000.

– *alte activități*: redactor la reviste de specialitate; membru în comisiile redacționale ale unor periodice ale Academiei Române (Rev. Roum. Biol., s.a.); organizator de simpozioane științifice; coordonator pentru parcuri

naționale, naturale și rezervații ale biosferei din România; coordonator al unor contracte internaționale; raportor pentru România în două rapoarte internaționale privind starea mediului, ș.a.

– *activități din domeniul pedagogic și spiritual*: instruirea studenților în practica de vară; formarea tinerilor specialiști în domeniul ornitologiei; îndrumarea doctoranzilor biologi; după anul 1990, a susținut drepturile și recunoașterea Bisericii Unite cu Roma (Romano-Catolică); a participat activ la activitățile unor confesiuni religioase; a fost un tată și soț devotat, fiind implicat alături de soție, dr. Monica Munteanu, în creșterea și formarea copiilor, Claudia și Victor, precum și a nepoților Paul-Cristian și Mihai.